

УДК 342.1

В.В. СУХОНОС (мол.),

докт. юрид. наук, проф., Сумський державний університет

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9058-5182>

СУВЕРЕНІТЕТ ЯК ЧИННИК ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Ключові слова: суверенітет, форма державно-територіального устрою, унітарна держава, федерація, регіональна держава, імперія

Процеси глобалізації та державно-правове будівництво сучасної України зумовлюють необхідність проведення відповідних науково-теоретичних досліджень, пов'язаних із системною розробкою концепції суверенітету, реальне існування якого є не лише невід'ємною характеристикою державної політики в її внутрішньому та міжнародному аспектах, але й однією з умов прогресивного розвитку суспільства і держави. Крім того, він продовжує відігравати одну з ключових ролей в архітектоніці сучасного державознавства.

Розглядаючи суверенітет у контексті теорії держави і права, яку професор Ю. Оборотов назвав «загальнотеоретичною юриспруденцією» [1], ми стикаємося з тим, що він може стати тим конструктом, завдяки якому можна диференціювати форму держави, зокрема, всі її три елементи: форму правління, форму державно-територіального устрою та політичний режим.

Проблематика суверенітету вже була предметом дослідження вітчизняної юриспруденції. Зокрема, можна назвати праці В. Ковтуна [2] та О. Щербанюк [3]. До певної міри цьому питанню приділяв увагу й автор цієї статті [4]. Щодо форми держави, то зараз в Україні з'явилися численні роботи, також присвячені цьому питанню [5].

Не применшуючи доробку вищезгаданих учених, слід мати на увазі, що жоден з них не здійснював спроб фундаментально ув'язати суверенітет із формою державно-територіального устрою. Саме тому метою нашої статті є дослідження суверенітету як чиннику диференціації форми державно-територіального устрою у контексті загальнотеоретичної юриспруденції. Для досягнення цієї мети слід вирішити наступні взаємопов'язані завдання. По-перше, загалом охарактеризувати суверенітет. По-друге, охарактеризувати форми державно-територіального устрою. По-третє, дослідити інститут суверенітету з точки зору форми державно-територіального устрою.

Як відомо, згідно ст.1 Конституції «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна і правова держава» [6]. Зазначена стаття містить у собі як особливості політичного режиму (демократичний), так і специфіку вітчизняного типу держави (соціальна за метою і правова за засобами держава). Водночас, ст.1 закріплює головні ознаки України саме як держави (а не як державо-подібного утворення на кшталт УНР до прийняття Четвертого універсалу чи Гетьманату XVII–XVIII ст.) – її суверенітет та незалежність.

При цьому, згідно Акту проголошення незалежності України, наша держава є незалежною, адже на її території, котра є «неподільною і недоторканною» «мають чинність виключно Конституція і закони України» [7].

Щодо суверенітету, то відповідно до Декларації про державний суверенітет, останній містить у собі чотири ознаки: верховенство, самостійність, повнота і неподільність влади [8]. Саме суверенітет, як головна ознака будь-якої держави, є тим чинником, котрий дозволяє нам здійснити диференціацію основних елементів форми держави.

Загалом під формою держави розуміється сукупність способів організації, устрою та реалізації державної влади, що виражають зміст держави [9, с.193]. В свою чергу, форма держави містить у собі три елементи: форму правління, форму державно-територіального устрою та форму політичного режиму.

Форма державно-територіального устрою є способом територіальної організації держави. Загалом, за формою державно-територіального устрою можна виділити два типи держав: моноцивільні (Civitas (лат.) – місто), які передбачали об'єднання декількох поселень навколо одного міста, та поліцивільні, котрі передбачали існування багатьох міст.

Моноцивільні держави здебільшого існували в минулому. Відомі радянські історики І. Дьяконов та В. Якобсон виділяли два різновиди моноцивільних держав: номові держави [10, с. 3] та давньогрецькі поліси [10, с.11–15]. У добу Середньовіччя існували міські республіки [11, с.169], які утворювалися в рамках та навколо італійських міст Венеції, Генуї, Флоренції та ін. На сьогодні збереглося лише одне державне утворення, яке має ознаки моноцивільності – місто-держава Ватикан.

Більшість сучасних держав є поліцивільними. Саме до них належать такі держави, як унітарна та федеративна. При цьому, до складу федерації входять одиниці (землі, штати, області), що мають власні конституції або статuti, законодавчі, виконавчі, судові органи; при цьому утворюються єдині для всіх суб'єктів федерації органи державної (федеральної) влади, встановлюється єдине громадянство, грошова одиниця тощо (як, наприклад, в США або в Німеччині). Унітарна держава складається з територіальних одиниць, які не мають своєї конституції, своїх законів, уряду; до них призначаються управителі, які формують місцеві органи управління. В унітарних державах з багатонаціональним складом населення можливо існування окремих адміністративних одиниць у вигляді автономії [12, с.902].

Проте, далеко не всі правознавці обмежують форму державно-територіального устрою лише цими двома різновидами. Зокрема, більшість авторів виділяє таку форму державно-територіального устрою, як конфедерація, імперія, протекторат, унія, регіональна держава тощо.

Протекторат – форма залежності, за якої держава на підставі укладеного спеціального

міжнародного договору визначає і здійснює зовнішні відносини іншої держави, бере на себе захист її території і фактично ставить під свій контроль її внутрішні справи [13]. На нашу думку, протекторат взагалі не можна розглядати як форму державно-територіального устрою, адже фактично це був своєрідний союз держав: держави-протектора та протегованої держави, згідно якого за протектором визнавалися широкі права і повноваження на втручання у внутрішні справи протегованої держави. Протектор, як правило, привласнював собі такі сфери державної діяльності, як міжнародні відносини, верховне військово-командування, правосуддя, стягування деяких податків. Усі ці функції управління були підзвітні постійному резиденту протектора. Тобто, фактично протекторат був етапом на шляху встановлення колоніального панування в державах, опір яких колонізаторам не вдавалося відразу і повністю подолати [12, с.692].

Деяко складнішим є методологічне становище конфедерацій та уній.

Річ у тім, що за загальним правилом, під конфедерацією розуміється тимчасовий союз суверенних держав, утворений для вирішення спільних політичних, економічних або військових завдань. При цьому, конфедерація не утворює єдиної держави: держави, що входять до неї, повністю зберігають свою незалежність, мають власні органи державної влади і управління; при цьому вони створюють спеціальні об'єднані органи для координації дій в певних сферах – військовій, зовнішньополітичній тощо [12, с.354]. Разом із тим, існує досвід Швейцарії, яка позиціонує себе як конфедерація [14, с.93], фактично будучи федеративною державою [15, с.607].

Не менш цікавою уявляється й ситуація з унією, методологічна проблематика якої виявляється, перш за все, у відсутності адекватних доктринальних визначень цього поняття. Так, відомий російський конституціоналіст К. Арановський наголошує на тому, що унія являє собою спільноту держав, яка очолюється єдиним монархом. При цьому, до сучасних уній вчений відносить Велику Британію та її

колишніх домініонів (нині – королівства Співдружності), де главою держави визнається королева Єлизавета II [16]. Проте, тим самим він ототожнює унію з домініоном – колишньою колонією. Річ у тому, що кожна держава є державою, будучи суверенним утворенням. Водночас, якщо проаналізувати правовий статус домініонів, то, згідно доповіді комісії щодо внутрішньо-імперських стосунків, ухвалених імперською конференцією 19.11.1926 р. (комісії А. Дж. Бальфура) домініонами визнавалися «автономні співтовариства Британської імперії, рівні за статусом, жодним чином не підлеглі одне одному у жодному з аспектів своєї внутрішньої або зовнішньої політики, але при цьому об'єднуються спільною відданістю короні і складають вільну асоціацію членів Британської співдружності націй» [17, с.22–23].

Згідно Вестмінстерського статуту 1931 р. домініонами були визнані Канада, Австралійський Союз, Нова Зеландія, Південноафриканський союз, Ірландська вільна держава і Ньюфаундленд [17, с.41]. Усі ж інші території мали статус колоній. За загальним правилом, колонією визнавалася країна або територія, що знаходиться під владою іноземної держави (метрополії) і була позбавлена політичної та економічної самостійності [18].

Отже, як ми бачимо, і колишні британські колонії, і колишні британські домініони мали залежний або напівзалежний характер, а тому не могли виступати в якості рівноправних партнерів при укладенні договору-унії. До того ж, за цілком слушними словами Е. Григоніса, «на сьогодні Британська співдружність нічим не відрізняється від інших міждержавних об'єднань, а спільний монарх – усього лише данина історичній традиції» [19, с.384].

Виходячи з усього вищенаведеного, не можна погодитися із думкою К. Арановського.

Проте, доктринальна проблема визначення уній залишається все ще не вирішеною. Річ у тому, що існують два різновиди уній: особиста і реальна. Причому в рамках особистої унії відбувається об'єднання двох або декількох держав під владою єдиного глави держави.

Суб'єктом міжнародного права виступає не унія, а кожне з вхідних в її склад держав. Прикладом особистої унії була Іберійська унія 1580–1598 рр., коли Іспанія і Португалія мали спільного короля Філіпа (Філіп I в Португалії і Філіп II в Іспанії) [9, с.219].

Реальна унія характеризується поєднанням держав не тільки під владою єдиного глави держави, але й загальними органами влади і управління. Реальними уніями були Річ Посполита 1569–1795 рр., яка мала не лише спільного короля, а й спільний сейм і складалася «з двох рівноправних суб'єктів – корони і Великого князівства» [20, с.13]. Реальною була й унія між королівствами Данія та Ісландія, які, відповідно до ст.1, були з'єднані «наявністю спільного короля і угодою» [21, с.548].

Сучасною реальною унією є Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії. Її основи були закладені у 1707 р. в результаті унії між Англією і Шотландією, згідно якої «обидва королівства Англії та Шотландії першого травня тисяча сімсот сьомого року і назавжди після цього будуть з'єднані в одне королівство під назвою Великої Британії» [22, с.11]. У 1801 р. була укладена унія між Великою Британією та Ірландією, відповідно до якої «обидва королівства Великої Британії та Ірландії першого січня тисяча вісімсот першого року і назавжди після цього будуть з'єднані в одне королівство під назвою «Сполучене Королівство Великої Британії та Ірландії» [23]. У 1921 р. Ірландія набула статусу домініону, а з 1949 р. стає незалежною республікою. Водночас, її північно-східна частина (Ольстер) залишилася у складі Сполученого королівства під назвою «Північна Ірландія». Саме так склалася держава, яка нині називається «Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії», яка є нічим іншим, як унією.

Отже, як ми бачимо, практично усі унії утворювалися саме на основі монархічних держав. Виходячи з цього можна визначити унію як форму об'єднання монархічних держав під владою єдиного глави держави, яке відбувається як шляхом створення спільних

владно-управлінських органів (реальна унія), так і без такого кроку (особиста унія).

Щодо імперії, то, на цілком слушну думку С. Лисенкова, нею є форма державного устрою великої багатонаціональної держави, утвореної «шляхом насильницького (рідше – добровільного) приєднання незалежних досі держав або їх частин» [24].

І, нарешті, регіональною слід вважати державу, уся територія якої розділена на політичні автономні утворення [25, с.186].

Таким чином, враховуючи усе вищенаведене, можна констатувати, що протекторат є не стільки формою державно-територіального устрою, скільки формою міждержавного об'єднання. Те ж саме стосується й конфедерації, адже на сьогодні лише Швейцарія має статус держави, а тому ми можемо вважати це виключенням. Аналогічною є й ситуація з унією: лише реальна унія може мати статус держави, проте її специфіка полягає не стільки у формі державно-територіального устрою, скільки у формі правління: лише монархічні держави можуть утворювати унії. Якщо ж згадати Сполучене Королівство, то, на цілком слушну думку Е. Григоніса, його особливості полягає у тому, що «державне управління відносно самостійних частин Великої Британії здійснюється на принципах автономії» [19, с.384], а отже воно є нічим іншим, як регіональною державою або федерацією.

Виходячи з вищенаведеного, за формою державно-територіального устрою можна виділити чотири різновиди: унітарна держава, регіональна держава, федерація і імперія.

Існує декілька класифікацій держав за формою державно-територіального устрою. Так, за вертикальною системою законодавства можна виділити прості та складні держави [26, с.157]. При цьому для простої держави характерною є єдина (ієрархічна) система законодавства та єдина судова система. До простих належать унітарні та регіональні держави. В останньому випадку слід мати на увазі, що законодавство автономних утворень не повинно суперечити загальнодержавному.

Складною є держава, яка має принаймні подвійну систему законодавства: загальнодержавну (поширюється на територію всієї держави) і місцеву (поширюється на певну місцевість: провінцію, суб'єкт федерації тощо). Зокрема, можна згадати, що в Російській імперії, окрім загальноімперського, для окремих територій було характерним місцеве законодавство: зокрема, власними законами управлялася Фінляндія [27, с.56], в Туркестані (Середня Азія) діяли закони шариату [28, с.179]. В США, окрім федерального законодавства (наприклад, Конституція Сполучених Штатів Америки [14, с.240–249]), існує законодавство штатів (наприклад, Конституція Штату Каліфорнія [14, с.258–287]).

Інша класифікація форм державно-територіального устрою здійснюється залежно від співвідношення компетенції центральних та місцевих органів держави. Саме таким чином виділяються централізовані та децентралізовані держави [29, с.617]. Утім, на нашу думку, зазначена термінологія є не зовсім коректною. Річ у тому, що децентралізація – це «розширення функцій та компетенції органів місцевого самоврядування і, відповідно, обмеження повноважень центральних органів». Водночас, поряд із децентралізацією, можуть відбуватися процеси деконцентрації, яка «передбачає перенесення повноважень із прийняття рішень на нижчестоящі рівні централізованого державного управління» [30, с.24]. І в першому, і в другому випадку центр прийняття рішень переноситься на «місцевий рівень». Виходячи з цього, дихотомії «централізація – децентралізація» слід уникати. Як уявляється, більш до речкою могла би бути фізична дихотомія «доцентрове – відцентрове». При цьому, в умовах «доцентрової» держави верховенство при прийнятті абсолютної більшості рішень (фактично – реалізація суверенітету) належить центральним органам. Класичним різновидом доцентрової є унітарна держава, адміністративно-територіальні одиниці якої «підпорядковані центральним органам влади» [12, с.875].

Не менший доцентровий потенціал має й імперія. Зокрема, М. Чугуєнко визначає її як

«примусове державне об'єднання декількох народів навколо одного центру» [31, с.138]. На зазначений аспект імперської держави звертали увагу й І. Дьяконов та В. Якобсон, наголошуючи, що усі імперії «в цілому управлялися з єдиного центру, а автономні одиниці, якщо й зберігалися в межах імперії, то мали абсолютно другорядне значення» [10, с.9].

Класифікуючи імперії, професор О. Соскін розподіляє їх саме залежно від «центру імперії» на «імперії-метрополії» (Британська, Іспанська), «імперії-столиці» (Римська, Вавилонська), «імперії-держави» (Єгипетська, Ассирійська) та «імперії вождя» (Олександра Македонського, Карла Великого) [32, с.776].

Таким чином, до доцентрової форми державно-територіального устрою належать унітарні держави та імперії.

Водночас, в умовах «відцентрової» держави означене верховенство належить місцевим органам самоврядування та/чи управління. Відповідно, до відцентрових держав відносяться федерації та регіональні держави.

І, нарешті, ще однією класифікацією форм державно-територіального устрою є правовий статус територіальних одиниць, згідно якого усі держави можуть бути симетричними (рівний правовий статус усіх територій) і асиметричними (деякі території мають певні привілеї самостійного вирішення окремих питань). Саме симетрична форма є характерною для територіальних (США, Латиноамериканські федерації) та територіально-національних (ФРН, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії) федерацій, регіональних держав (Італія, Іспанія, Шрі-Ланка, ПАР та Папуа – Нова Гвінея) та унітарних держав без жодної територіальної автономії (Франція, Туреччина, Таїланд, Філіппіни). Щодо асиметричної форми, то до неї належать національно-територіальні федерації (РФ складається з національних республік, які мають додаткове право на свою мову в якості «другої державної», чого не мають територіальні утворення – краї, області, Москва і Санкт-Петербург; Канада складається з англомовних провінцій та франкомовної провін-

ції Квебек, яка має право на французьку мову як на «другу державну») та унітарні держави, які мають у своєму складі територіальні автономії (Україна, яка в якості автономії має Автономну Республіку Крим).

Таким чином, суверенітет багато в чому впливає на форму державно-територіального устрою. Зокрема, він безпосередньо впливає на розподіл державно-територіального устрою на доцентрові та відцентрові форми. При цьому, до доцентрових форм належать унітарні держави та імперії, а до відцентрових – регіональні держави та федерації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Оборотов Ю. Н. Общетеоретическая юриспруденция – теория государства и права нового времени // Наукові праці Одеськ. нац. юрид. акад. 2009. Т. 8. С. 54–62.
2. Ковтун В. І. Гарантії державного суверенітету України: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Харків, 2013. 20 с.
3. Щербанюк О. В. Народний суверенітет в політико-правовому будівництві сучасної держави : автореф. дис. на здобуття наук ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». К., 2014. 35 с.
4. Сухонос В. В. Суверенітет як територіальний вимір держави постіндустріального суспільства: функціональний-та економічний аспекти / Володимир Сухонос // Підприємництво, господарство і право. 2003. № 3. С. 75–76.
5. Усенко И. Б. Проблема формы государства в современных исследованиях украинских ученых / И. Б. Усенко // Проблемы формы российского государства: прошлое, настоящее, будущее / под ред. И. А. Иванникова. Ростов н/Д, 2012. С. 19–24.
6. Конституція України: за станом на 28 червня 1996 р. // ВВР України. 1996. № 30. Ст. 141.

7. Акт проголошення незалежності України: затв. Постановою Верховної Ради України від 24.08.1991 № 1427–ХІІ // ВВР України. 1991. № 38. Ст. 502.
8. Декларація про державний суверенітет України: прийнята Верховною Радою Української РСР від 16.07.1990 № 55–ХІІ // ВВР УРСР. 1990. № 31. Ст. 429.
9. Сухонос В. В. Теорія держави і права : підручник. Суми : Університетська книга, 2013. 544 с.
10. Дьяконов И. М., Якобсон В. А. «Номовые государства», «территориальные царства», «полисы» и «империи. Проблемы типологии // Вестник древней истории. 1982. № 2 (160). С. 3–16.
11. Теория государства и права : учебник / [Панов В. С., Розин Э. Л., Семенов П. Г. и др.]; под ред. К. А. Мокичева. М. : Юридическая литература, 1971. 632 с.
12. Барихин А. Б. Большая юридическая энциклопедия. М. : Книжный мир, 2010. 960 с. – (Серия «Профессиональные справочники и энциклопедии»).
13. Бакаев О. В. Протекторат // Юридична енциклопедія : у 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. К., 1998–2004. Т. 5: П–С. 2003. С. 171–172.
14. Конституции зарубежных стран : сб. конституций / сост. В. Н. Дубровин. М. : Юрлитинформ, 2001. 447 с.
15. Швейцария // Большая универсальная энциклопедия : в 20 т. М. : АСТ : Астрель, 2009–2011. Т. 19: ХАЛ–ЭДУ. 2011. С. 607–608.
16. Арановский К. В. Государственное право зарубежных стран : учебник для вузов. [3-е изд., перераб. и доп.]. М., 1998. 488 с.
17. Конституции буржуазных стран : в 4 т. / [ред. И. В. Ключников]. М. : Гос. социально-экономическое издательство, 1935–1936. Т. 4: Британская империя, доминионы, Индия, Филиппины. 1936. 371 с.
18. Шемшученко Ю. С. Колонія // Юридична енциклопедія : у 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. К., 1998–2004. Т. 3: К–М. 2001. С. 161.
19. Григонис Э. П. Формы государства в современном мире (Извлечение из монографии) // Конституционное право зарубежных стран : [курс лекций]. СПб. : Питер, 2002. С. 298–405.
20. Ливанцев К. Е. Форма правления и государственно-правовая мысль в Польше 2 половины 14 – конца 16 вв. : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.710 «Теория и история государства и права». Л., 2011. 62 с.
21. Конституции буржуазных стран : в 4 т. / [ред. И. В. Ключников]. М. : Государственное социально-экономическое издательство, 1935–1936. Т. 2: Средние и малые европейские страны. 1936. 664 с.
22. Конституции зарубежных государств : учебное пособие / [сост. В. В. Маклаков]. [3-е изд., перераб. и доп.]. М. : БЕК, 2000. 592 с.
23. Act of Union (Ireland) 1800 [Electronic resource]. Access mode: <http://www.legislation.gov.uk/aip/Geo3/40/38>.
24. Лисенков С. Л. Імперія // Юридична енциклопедія : у 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. К., 1998–2004. Т. 2 : Д–Й. 1999. С. 666.
25. Чиркин В. Е. Государствоведение : учебник. М. : Юристъ, 2000. 384 с.
26. Протасов В. Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства: Вопросы и ответы. М. : Новый Юрист, 1999. 240 с.
27. Некрасов Е. В. Вопрос о государственном-правовом статусе Великого Княжества Финляндского в составе Российской империи в дореволюционной отечественной историко-правовой мысли // Вестник Омск. ун-та. 2010. № 1. С. 53–61
28. Мединский В. Р. О русской демократии, грязи и «тюрьме народов» / Владимир Ростиславович Мединский. – [изд. 4-е, доп. и испр.]. – М. : ОЛМА Медиа Групп, 2012. – 619 с. – (Мифы о России-2).
29. Проблемы общей теории права и государства : учебник для вузов / [Варламова Н. В., Соколова Н. С., Четвернин В. А. и др.]; под ред. В. С. Нерсисянца. М. : НОРМА-ИНФРА-М, 1999. 832 с.

30. Фадеев В. А., Кутафин О. Е. Муниципальное право России. М.: Юрист, 1994. 168 с.
31. Чугуенко М. Шокирующая Украина. Лабиринты истории. Х.: Книжный клуб «Клуб семейного досуга», 2003. 320 с.
32. Сацков Н. Я. Разрушающая и созидаящая роль идеи к Третьему Тысячелетию Христовой Эры. К.: Ин-т праксеологии, 1995. 902 с.

Сухонос В. В. (мол.) Суверенітет як чинник диференціації форми державно-територіального устрою в контексті загальнотеоретичної юриспруденції / В. В. Сухонос (мол.) // Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 2. С. 117–123. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_2_20.pdf

Досліджена методологічна проблематика суверенітету як чиннику диференціації форми державно-територіального устрою у контексті теорії держави і права – загальнотеоретичної юриспруденції. Зокрема, розглядається методологічний вплив суверенітету на унітарну та регіональну держави, федерацію та імперію.

***

Сухонос В.В. (мл.) Суверенитет как фактор дифференциации формы государственно-территориального устройства в контексте общетеоретической юриспруденции

Исследована методологическая проблематика суверенитета как фактора дифференциации формы государственно-территориального устройства в контексте теории государства и права – общетеоретической юриспруденции. В частности, рассматривается методологическое влияние суверенитета на унитарное и региональное государства, федерацию и империю.

***

Sukhonos V.V. (Jr.) Sovereignty as a Differentiating Factor of Form of State and Territorial Structure within the Context of General Theoretical Jurisprudence

The article is devoted to methodological problems of sovereignty as a differentiating factor of forms of state and territorial structure within the context of the theory of state and law – general theoretical law. In particular, it is considered methodological influence in the sovereignty of the unitary and regional states, the federation and empire.